

Ikä painaa rekrytoinnissa

Nuorisotyöttömyydestä puhutaan paljon ja syystäkin, mutta selvästi suurin osa työttömistä on ikääntyneitä ihmisiä. Yli 50-vuotiaiden on myös paljon vaikeampaa päästä takaisin työelämään, jos sieltä kerran putoaa.

JARMO AALTONEN TEKSTI / FABIAN BJÖRK, TIMO KORHONEN KUVAT

”Kaikkihan” sen tietävät, mutta sitä on vaikeaa todistaa. Silloin tällöin ikäsyrrjintätapauksia on tuomittu alioikeuksissa, mikä onkin ainut varma keino saada asiasta jokin tolkk.

Syrjintä iän perusteella on perustuslailla kielletty, joten harva työnantaja sanoo asiaa suoraan, koska siitä joutuu oikeudelliseen vastuuseen.

”On vaikea osoittaa pitävästi, mikä osa ikääntyneiden sivuuttamisessa työhönotossa johtuu ikäsyrrjinnästä ja mikä jostakin muusta, vaikkapa arvioidusta työkyvystä. Asia voi näyttää ikääntyneelle työnhakijalle syrjinnältä, mutta rekrytoivalle työnantajalle ihan muulta”, työministeriön tutkimusjohtaja Heikki Räisänen sanoo.

Se muu voi olla esimerkiksi yrityksen ikärakenteen vääristymä, joka halutaan oikaista palkkaamalla nuoria työntekijöitä. Ikäsyrrjinnästä on yhtä hankala saada otetta kuin vaikkapa sukupuolten välisistä palkkaeroista.

”On vaikea osoittaa, mikä osa siitä on syrjintää. Naisten ja miesten palkkaero voi yleisesti ottaen olla 20 prosenttia, mutta kun tarkastellaan samoja tehtäviä samoissa yrityksissä, palkkaero kutistuu helposti muutama prosenttiin” Räisänen vertaa.

Nuoret työllistyvät helpommin

Kysytäänpä työministeri Lauri Ihalaiselta, syrjiikö työelämä yli 50-vuotiaita.

”Siinä mielessä kyllä, että jos jäät työttömäksi yli 50-vuotiaana, paluu työelämään kestää järkyttävän kauan, ja siinä ehtii

tapahtua yhtä ja toista. Pitkittyvä työttömyys ja ikääntyneisyys on aika paha yhdistelmä”, Ihalainen sanoo.

Hän viittaa tuoreisiin työttömyystilastoihin, joiden mukaan yli 55-vuotiaiden työttömyys kestää keskimäärin 85 viikkoa eli lähes kaksi vuotta. Nuorten eli alle 25-vuotiaiden keskimääräinen työttömyysjakso on 11 viikkoa. Nuorten ja ikääntyneiden ero työttömyyden kestossa on vain kasvanut.

”Rakenteellinen työttömyys on iso ongelma, joka pysyy riesana vielä vuosikausia. Nuoria se ei niinkään koske, sillä nuorisotyöttömyys on lyhytaikaista ja vaihtelee suhdanteiden mukaan”, Räisänen sanoo.

Vaikka nuorisotyöttömyydestä puhutaan paljon, työttömien iso massa ei ole siellä päässä. Alle 25-vuotiaita työttömiä on noin 40 000, kun yli 50-vuotiaita on työttöminä yli 120 000.

”55–59-vuotiaiden työllisyysaste on keskimääräistä parempi, mutta pitkäaikaistyöttömiä eli yli vuoden työtä vailla olleita on noin 86 000, joista yli 60 prosenttia on yli 50-vuotiaita”, Ihalainen toteaa.

Toki nuorisotyöttömyydestäkin on Ihalaisen mukaan syytä olla huolissaan syrjäytymisriskin vuoksi. Työterveyslaitos on

JATKUU SEURAAVALLA AUKAAMALLA.

Työttömien iso massa on yli 50-vuotiaissa. Heitä on yli 120 000.

"Sekin on sanottava, että työn haku on rankkaa. Kyllä se työstä käy."

Isabella Juselius

"Ikäsyrrjinnän kuulee jo äänestä"

Kielitaitoinen helsinkiläinen Isabella Juselius on hakenut parin viime vuoden aikana satoja työpaikkoja.

"Kyllä sen kuulee heti, kun alkaa jutella. Yksi työhönottaja aloitti kerran puhelun kysymällä kuinka vanha olet. Joskus katsotaan myös esimerkiksi hiusten väriä", Isabella Juselius, 57, naurah-
taa kysymykseen, miten ikäsyrrjinnän tunnistaa.

**"Olen itse-
päinen enkä
luovuta. Ikähän
on vain numero
paperissa."**

Teleoperaattori Elisalla asiakasneuvojana työskennellyt helsinkiläinen Juselius jäi työttömäksi 2011, kun yritys siirsi palvelut Tampereelle ja Lappiin halvempien kustannusten vuoksi.

Sen jälkeen hän sai vielä Elisalta töitä eräästä projektista, koska oli käynyt myös Teknillisen korkeakoulun projektinhallinnan kurssin. Se oli kuitenkin pätikätyö, joka loppui kesällä 2011.

"Sen jälkeen olen käynyt erilaisia muitakin kursseja ja hakenut koko ajan töitä, koska olen niin itsepäinen, etten luovuta vaikka olisi mikä tai ikä vastassa. Ikähän on vain numero paperissa", asiakaspalvelun moniosaaja sanoo.

Kerran Juseliukselta kysyttiin sitäkin, olisiko vaikeaa tehdä töitä nuorempien työtovereiden kanssa.

"Aika loukkaavaa varsinkin, kun olen aina pitänyt ihmisten kanssa tehtävästä palvelutyöstä ja tullut toimeen kaikenlaisten ihmisten kanssa."

"Työn haku käy työstä"

Ennen Elisaa Juselius ehti työskennellä muun muassa Viking Linen paikkavaaraamossa sekä varustamon ja matkatoimistojen yhteyshenkilönä, kunnes laivayhtiö siirsi varaamonsa Tallinnaan 2003 halvempien kustannusten vuoksi.

Juselius työskenteli varustamoissa asiakaspalvelutöissä 27 vuotta. Työt hän aloitti jo ylioppilaskirjoitusten jälkeen 1990 m/s Kalypsolla apulaispurserina Turku-Tukholma-reitillä ja opiskeli siinä ohessa merkonomiksi. Laivalta hän siirtyi säännöllisempiin töihin maihin 1991, vaikka meri onkin hänelle yhä rakas elementti.

Juselius kertoo hakeneensa satoja työpaikkoja, ehkä jopa viittä sataa, vaikka jossakin vaiheessa alkoi tyyppiä sekin, että hakemuksiin ei aina vaivauduttu vastaamaan halaistua sanaa.

"Sekin on sanottava, että työn haku on rankkaa. Kyllä se työstä käy!" ➤

JATKOA EDELLISELTÄ AUKEAMALTA.

laskenut, että jos noin 4 000 alle 30-vuotiaasta työkyvyttöntä nuorta ei enää koskaan palaa töihin, sen kustannus yhteiskunnalle on sama kuin 34 000 yli 55-vuotiaasta jäisi työkyvyttömyyseläkkeelle.

”50–55-vuotias on parhaassa työiässä”

Työministeriön tutkimuksen mukaan ikääntyneet ovat nuoria passiivisempia työnhakijoita, osallistuvat aktivointiin vähemmän ja työllistyvät useimmiten vain lyhytaikaisiin työsuhteisiin.

”Minuakin hieman hätkäytti, että työvoimapolitiikan aktiivitoimet eivät tahdo koskettaa ikääntyneitä ja pitkäaikaistyö-

tömiä. Meidän keinot tukea näitä ryhmiä eivät toimi kuten pitäisi”, Ihalainen sanoo.

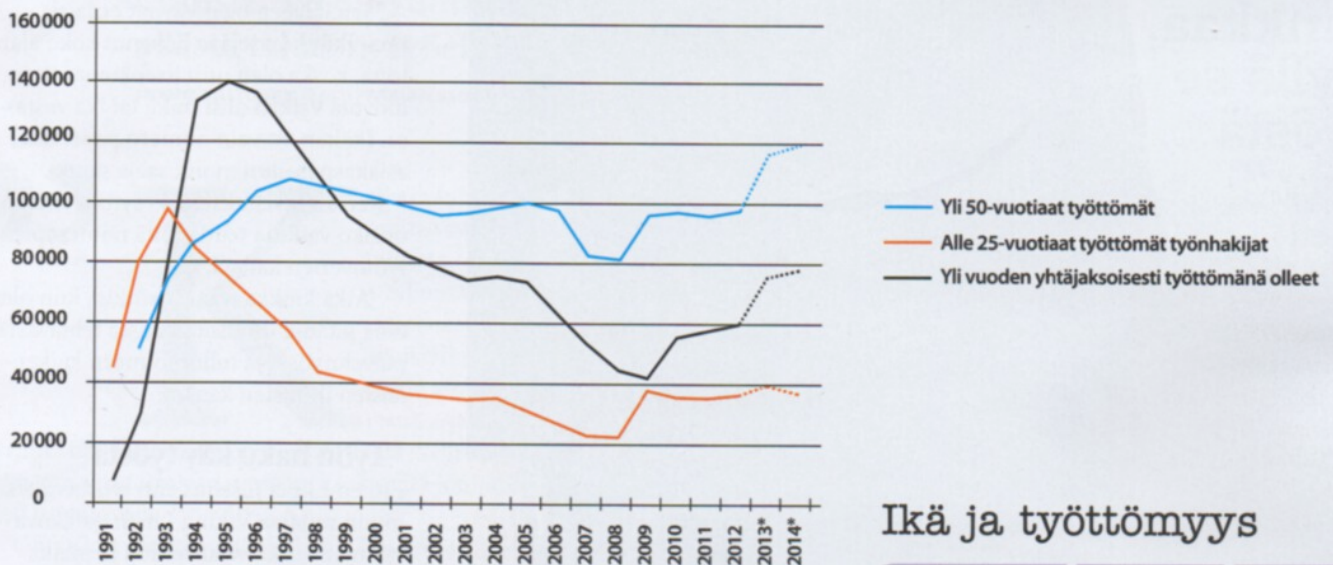
On ikääntyneiden työllisyydessä myönteistäkin kehitystä: 55–64-vuotiaiden työllisyys on parantunut vakaasti 1990-luvun alusta lähtien: 1995–2011 kasvuprosentti oli peräti 151. Kasvu on koskenut sekä 55–59-vuotiaita että 60 vuotta täyttäneitä miehiä ja naisia koulutustaustasta riippumatta.

Ikääntyneet myös jatkavat pidempään työelämässä.

”Jokainen ikäpolvi on pidempään työelämässä kuin edeltävä ikäpolvi”, Ihalainen huomauttaa.

Ikäsyrjintään kuitenkin viittaa tilasto, jonka mukaan ikääntyneiden osuus kaikista työttömistä on noussut vuoden 1995

Työttömyyden rakenne

LÄHDE: TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

**Ikääntyneen
työttömyys
kestää
kahdeksan
kertaa
pitempään.**

Ikä ja työttömyys

Työttömät työnhakijat	Vuosi 2013 keskiarvo	Helmikuu 2014
Yhteensä	294136	323793
Yli 50-vuotiaat	109391	120319
Yli 50-vuotiaiden osuus	37 %	37 %

Työttömyyden kesto keskimäärin, viikkoa	Vuosi 2013 keskiarvo	Helmikuu 2014
Yhteensä	45	45
Yli 50-vuotiaat	72	73
Yli 55-vuotiaat	82	85

LÄHDE: TYÖMINISTERIÖ

JATKOA EDELLISELTÄ AUKEAMALTA.

Viimeksi Juselius oli työhaastattelussa energiayhtiössä tammikuussa. Sekin paikka tuli hänen käyttämänsä rekrytointitoimiston kautta. Työvoimatoimistoista Juseliuksella ei ole hääviä kuvaa.

”Minulla ei ole mitään positiivista sanottavaa te-toimistoista, joista paistaa turtuneisuus. No, sielläkin on ollut yt-neuvottelunsa, joten ei niillä ole resursseja eikä aikaa kaikille. Tuli sellainen tunne, että tietyn ikäisille ei enää tarjota mitään. Sanovat vain, että seuraa meidän nettisivuja.”

”Ei suhteilla töihin”

Kesällä 2012 Juselius sai energiayhtiöstä lyhyen sijaisuuden. Hänen annettiin ymmärtää, että hän olisi voinut jatkaa talossa. Paikka meni kuitenkin hänen mukaansa erään työtoverin tuttavalle.

”En lähde riitelemään sellaisista asioista, koska suhteiden käyttäminen on väärin muita kohtaan. Haluan saada työpaikan omilla ansioillani.”

Asiakaspalvelusta Juselius kertoo aina pitäneensä eikä ole ollut ronkeli töiden suhteen. Hän on hakenut ihmisten kanssa tehtävää työtä laidasta laitaan myynti- ja konttoritöitä sekä aula- ja vastaanottopalveluja myöten.

”Tämänikäisillä työmoraali ja käytöstavat on kasvatettu jo kotona. Minä haluan tehdä töitä saamani rahan eteen, vielä esimerkiksi kymmenen vuotta.”

Kielitaidostakaan ei pitäisi olla kiihkeä, sillä sujuvan suomen lisäksi hän puhuu äidinkielenään ruotsia ja lisäksi englantia, saksaa ja ranskaa.

”En aio luovuttaa!”

Juselius myöntää, että työttömäksi jäätyään päällimmäinen tunne hänellä oli ensin häpeä, kuten monella muullakin samassa tilanteessa.

Sittemmin hän sanoo ymmärtäneensä, että työttömäksi jääminen ei ollut hänen syynsä – eikä sekään, ettei sen jälkeen pääse töihin vaikka haluaisi.

”Ikääntyneillä on osaamista, halua ja taitoa jatkaa työelämässä. Silti ikäsyryntää esiintyy, mutta en enää pidä suutani kiinni siitä enkä aio myöskään luovuttaa. Jokin päivä tärppää!” ●

Risto Säynäväjärvi

”Ikärasitteen aistii rivien välissä”

Sipoolainen koneinsinööri Risto Säynäväjärvi jäi työttömäksi nelisen vuotta sitten, mutta oma aktiivisuus johti hänet aivan uudelle uralle.

Ei sitä koskaan suoraan sanottu, mutta keskustelussa se oli aistittavissa ja rivien väleistä kuultavissa. Sehän on sitten helposti muotoiltavissa: kiitos, mutta löysimme paremmin tarpeitamme vastaavan hajan”, sipoolainen koneinsinööri Risto Säynäväjärvi, 64, kertoo ikäsyryntäkokemuksista.

Hän ehti olla 35 vuotta työelämässä, kunnes yt-lappu osui kohdalle konepajayhtiö Metson organisaation mylläyksessä nelisen vuotta sitten.

Hän aloitti työuransa 1975 Koneella Hyvinkäällä ja 2,5 vuotta Norjassa, parissa pienessä firmassa, kunnes meni Valmetin ➤

Suomalaisilla yrityksillä ei ole varaa ikäsyrjintään, sillä ikäluokat pienenevät.

JATKOA EDELLISELTÄ AUKEAMALTA.

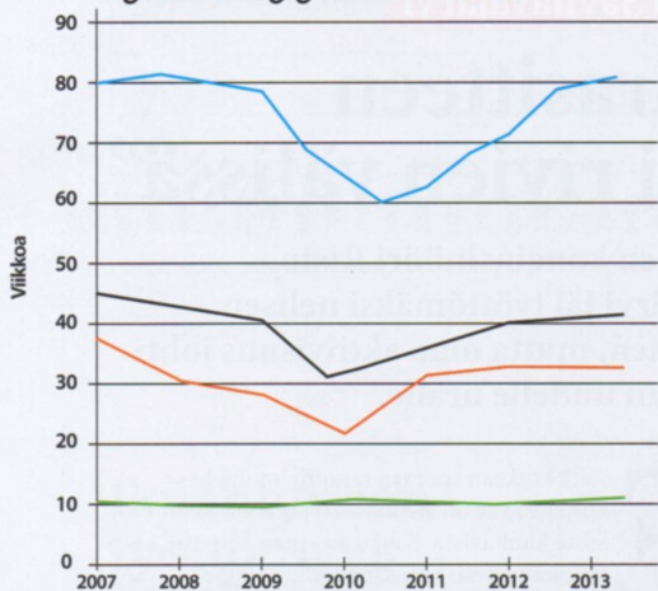
kymmenesosasta 30 prosenttiin. Kun vielä 20 vuotta sitten pitkäaikaistyöttömistä neljännes oli 55–64-vuotiaita, nyt heidän osuutensa pisimpään työttöminä olleista on 60 prosenttia.

”Vamma on asenteissa, sillä minun silmissäni 50–55-vuotias on parhaassa työiässä oleva ihminen. Syrjintään ei ole varaa missään yrityksessä, sillä nuoria ikäluokkia tulee työelämään joka vuosi 10 000 vähemmän. Yritykset, jotka ovat oivaltaneet, etteivät ikääntyneet ole kustannuserä vaan voimavara, ovat saaneet hirmu hyviä tuloksia aikaan”, Ihalainen kertoo.

Yhtenä esimerkkinä hän mainitsee perheyhtiö Bernerin, jossa nostettiin kolmessa vuodessa keskimääräistä työstä lähtöikää melkein neljällä vuodella panostamalla ikäohjelmiin, uusiin työaikajärjestelyihin, työaikapankkiin ja työkykyasioihin.

”Yritystasolla voidaan tehdä tällaisia hyviä tekoja, jotta ihmiset voi olla pidempään työelämässä, eivätkä ne välttämättä vaadi isoja rahallisia panostuksia.”

Työttömyyden kesto

LÄHDE: TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

- Yli 55-vuotiaat
- Ikä yhteensä
- 25-54-vuotiaat
- Nuoret

Suomi syrjii ikääntyneitä naisia

Ikäsyrjintä on kansainvälisten tutkimusten mukaan Suomessa yleisempää kuin muualla Euroopassa. Se koskee etenkin naisia.

Eurobarometrin mukaan 45 prosenttia EU-kansalaisista arvioi, että ikä asettaa hakijan epäedulliseen asemaan, jos yritys valitsee kahden yhtä hyvän ehdokkaan väliltä.

Eniten ikäsyrjintää koetaan Slovakiassa (69 %), ja Unkarissa (67 %), vähiten Maltalla (28 %) ja Espanjassa (30 %). Suomessa ikäsyrjintäprosentti oli 47. Johtajat ja korkeasti koulutetut arvioivat ikäsyrjintää esiintyvän enemmän kuin muissa ammattisa toimivat.

”Meidän kulttuurissamme ei arvosteta riittävästi varttuneiden ihmisten elämäkokemusta ja hiljaista tietoa. Lienevätkö nuoren kansakunnan vatsavaivoja”, Ihalainen miettii. ●

Vinkit työttömäksi jääneelle

Työnhaussa ja urasuunnittelussa auttavan ReWork Partners Oy:n toimitusjohtaja Päivi Vuorinen sanoo, että työttömäksi jääneen kannattaa keskittää voimavarat asioihin, joihin voi itse vaikuttaa. Tässä pari vinkkiä:

- Puhu työttömyyden aiheuttamista tunteistasi ystäviesi kanssa. Lähelläsi olevat ihmiset haluavat aidosti tukea sinua läpi muutoksen.
- Tunnista ammatilliset vahvuutesi ja kehitystarpeesi ja opettele kertomaan niistä. Taitojen määrä ja syvyys ovat keskeisiä tekijöitä rekrytoinnissa, ei niinkään työvuorien määrä. Ikä ei ole este uuden oppimiselle, lähes päinvastoin.
- Pyydä sinut tuntevilta suosituksia ja kerro heille työnhakusi edistymisestä.
- Kysy vinkkejä työpaikoista tutuilta ja somesta, jos käytät sitä. Soita tai järjestä itsellesi vierailuja yrityksiin ja organisaatioihin, käy tapahtumissa ja seminaareissa.
- Rääätälöi hakupaperi kunkin työpaikan mukaan.
- Ota vastaan tai ainakin neuvottele myös määräaikaista töistä, jotka voivat avata myöhemmin uusia mahdollisuuksia.
- Pidä yllä päivärytmiä. Ulkoile, liiku ja pidä huolta terveydestäsi.

Vuosaaren-telakalle. Kun telakkaa alettiin ajaa alas, mies hakeutui töihin Valmetin paperikonetehtaille Järvenpäähän.

Paperikoneyhtiössä hän ehti hoitaa tarjous- ja myyntipuolen töitä muun muassa teknisenä myynti-insinöörinä ja aluemyyntipäällikkönä ja Metso Automationin tuotepäällikkönä.

Kehuttu kokemus ei auttanut

Paperin profilointilaitteiden myynnissä Säynäjäjärvi kiersi monet mantereet. Työnantaja muuttui isoksi Metsoksi 1999, kun Valmet ja Rauma Oy yhdistettiin 1999. Yt-neuvotteluita Metsossa käytiin tiheästi, kuten nykyäänkin.

"Kevään 2009 yt-neuvotteluista vielä selvisin läpi, mutta jo silloin alkoi tuntua, että taidanpa olla listoilla. Sen näki muun muassa esimiesten suhtautumisesta. Sitten se A-nelonen tulikin kohdalle vähän alle kuusikymppisenä."

Hän ryhtyi hakemaan töitä, vaikka monesti myös vihjailtiin, että eikö myös työttömyyseläkeputkeen voisi mennä.

"Hain niitä myyntityön paikkoja, jotka tunsin hallitsevani. Vastaukset olivat odotetunlaisia: pitkää ja laajaa kokemusta kehuttiin, mutta ei se sen pidemmällä johtanut."

Säynäjäjärvi toteaa, että iästä ei kukaan tietenkään puhu, koska silloin työnantaja syyllistyi perustuslaissa kiellettyyn syrjintään. Mutta kun hakemuksia tulee iso pino, iäkkäämmän hakemuksen voi siirtää siististi syrjään.

"Työttömäksi jääneelle vihjaillaan myös, että putkeen kannattaisi pyrkiä."

Säynäjäjärvi haki vuoden päivät toisissaan paikkoja, jotka vastasivat hänen taitojaan, kokemustaan ja toiveita. Kun ei tärpännyt, hän hakeutui kevättalvella 2010 Omaehtoisen työllistymisen tuki ry:n (OTTY) luennoille.

OTTY on kuuden akavalaisen ammattijärjestön laman aikaan 1993 perustama yhdistys, joka auttaa työttömiä tai työttömyysuhan alaisia työllistymään. Yhdistystä on tukenut vuodesta 2012 myös Uudenmaan ely-keskus.

Pilotista ryhmänvetäjäksi

OTTY:ssä alettiin tuolloin viritellä vertaisryhmätöimintää, jonka pilottiryhmään Säynäjäjärvi pääsi elokuussa 2012. Ryhmissä työnhakuun opastetaan kädestä pitäen: käydään läpi aikaansaannokset ja osaamiset, arvot, toivetyöpaikat ja harjoitellaan "itsensä myymistä" hakemuksen teosta kontaktin ottamiseen ja haastattelutilanteisiin.

Kun Säynäjäjärvi oli käynyt pilottikurssin, hän innostui ottamaan oman ryhmän vedettäväkseen ja jäi taustatueksi ryhmänohjaajille ja liittojen vastaaville. Uudenmaan ELY-keskuksen tulo rahoittajaksi mahdollisti projektipäällikön palkkaamisen yhdistykseen. Paikkaa tarjottiin Säynäjäjärvelle.

ELY-keskuksen mukaantulosta maaliskuun loppuun ryhmiin on osallistunut 175 ihmistä, joista yli kolmasosa on yli 50-vuotiaita. Koko porukasta yli puolet on ollut yli vuoden työttöminä.

Joukosta sata on ilmoittanut jonkin ratkaisun löytyneen. Heistä 70 oli jo aloittanut työt.

"Juuri äsken eräs 62-vuotias nainen ilmoitti päässeensä ihan oikeisiin töihin", Säynäjäjärvi iloitsee.

Oma asenne ensin kuntoon

Säynäjäjärvi sanoo, että työhistorian eli CV:n laatiminen ei riitä.

"Se ei ole koskaan kunnossa, vaan vain hetkellisesti ajan tasalla. Siihen kannattaa laittaa vain olennaiset asiat haettavan paikan mukaan. Kaiken täytyy olla yhtä puuta. Ristiriitoja ei saa olla."

Säynäjäjärven mukaan aika monilla

"Jos itse ajattelee jonkin olevan esteenä työnsaannille, se näkyy ja kuuluu."

on ryhmään tullessa valmiiksi asenne, että "enhän minä mihinkään pääse, kun olen jo tämän ikäinen..." Siitä hankkiudutaan nopeasti eroon.

"Ehdottoman luottamuksellisesti toimivassa ryhmässä omatekoiset esteet työllistymiselle karsiutuvat. Jos itse ajattelee jonkin olevan esteenä työnsaannille, se näkyy ja kuuluu, vaikkei sitä sanoisikaan."

Säynäjäjärven mielestä yli viisikymppiset ovat nykyään niin hyväkuntoisia ja työkykyisiä, että syvälle juurtuneista syrjintäasenteista pitäisi jo luopua.

"Ja ensin pitäisi saada samanlainen laki kuin Ruotsissa, jossa ikääntyneitä ei saa heittää ensimmäisinä pihalle. Se on aivan liian helppo ratkaisu." •

Hallman sai uuden työn

• Oma Aika -lehden numerossa 3/2014 toimittaja **Nenne Hallman** kertoi tuntemuksistaan, kun hänen työsuhteensa irtisanottiin viime vuonna. Huhtikuun alussa hän sai uuden työpaikan Julkisen Sanan Neuvoston valmistelevana sihteerinä.